

Сказати ЖИТТЮ так

Сімдесят п'ять років тому було визволено концтабір «Аушвіц». З мільйона трьохсот тисяч ув'язнених в ньому людей, до визволення дожили всього сім тисяч. Яку мотивацію вижити вони мали? Не розчаруватися, не здатися, а сказати життю так, коли усе довкола волає - ні! Можливо це випадок, генетика, везіння, певний вік?

Віктор Франкл, в'язень концтабору «Аушвіц», відомий австрійський психіатр, спільним для всіх, хто вижив, рушієм означив не фізично сильне тіло, а дух. Хто зумів повірити у своє майбутнє і знайти сенс життя, той навіть попри страшні страждання вижив. Сам Віктор Франкл сенс свого життя у трьох концтаборах, які пройшов, вбачав у тому, щоб допомагати іншим. Він вижив, а його батьки, брати, дружина навічно залишились в жахіттях Аушвіцу.

Однією з тих, хто вижив у найбільшому таборі смерті «Аушвіц», є і жителька Рівного Раїса Олександрівна Снігір. Група волонтерів на чолі з Людмилою Суковатою - керівником проекту «Служба медико-соціальної допомоги на дому, організація зустрічей та дозвілля 200 жертв націонал-соціалізму у Переяслав-Хмельницькому і Здолбуніві», який реалізовується у м. Здолбунів, та фінансується німецьким Фондом «Пам'ять, відповідальність, майбутнє», навідались до Раїси Олександрівни. За-

вітали до неї у пам'ятний день звільнення в'язнів концтабору «Аушвіц». Зустріч була корисною і для юних, і для старших учасників проекту.

Спогади

...Раїса потрапила в Аушвіц після десяти місяців тюрми у Мінську, де її утримували як політв'язня. Засудили за зв'язки з партизанами.

Рідні її брати на той час воювали на фронті, а от двоюрідні були в партизанському загоні. Іноді допомагали харчами їхній багатодітній родині. Раїса Олександрівна пам'ятає все, особливо імена тих, хто дав їй шанс вижити.

Хоча худеньке, із запаленими щоками, невисоке дівча в концтаборі шансів вижити в по суті не мало. Там гинули й фізично здорові, сильні чоловіки. В перші дні багато хто з віскаю кидався на колючий дріт під напругою. Але Раїса дуже хотіла жити. Вона розмовляла німецькою з охоронною, дякувала за зауваження і посміхалася. Це була її жага до життя, дитяча віра. Однак сенс свого буття вона усвідомила завдяки жінкам-в'язням, які постійно протягом трьох років повторювали, що вона повинна вижити і розповісти людству про жахіття, які їм довелося пережити.

Раїса Олександрівна й зараз, ніби вчора все те пережила, часто вживає німецьку, пам'ятає репліки, короткі розмови - усе це закарбувалось назавжди. У пам'яті постійно зринають люди, які допомогли вижити.

Раїса Олександрівна СНИГІР.

У таборі тих, хто не міг працювати, спаливали у крематорії. Вона теж не могла: копали траншею біля табору, тож кожному в'язню наділяли відрізок у два метри. Треба було викинути лопатою землю з глибини траншеї. Раїса не мала сили. Але її підтримували жінки: «Копай, дієтинко, копай, бо охоронці батогами битимуть». Особливо ж запам'ятався Раїсі охоронець Вільгельм Данчик, який роздавав їжу в таборі. Цей німець щораз ставив її в кінець черги за баландою, щоб насипати хоч трішки густішого.

Ложок в'язням не видавали, кожен мав лише миску, причеплену до пояса. Тому, вловивши брукву, робили з неї щось схоже на ложку.

Сил надалі працювати дієтинка не мала, але на допомогу знову прийшов Вільгельм Данчик. Якось почула його розмову з охоронцями, він показував їм шкарпетки з дірками п'ятами і просив залишити Раю в бараці,

аби їх заштопала. У шкарпетку він поклав хліб намащений кров'яною. Та дієтинка побоюлася його з'їсти. Весь день облизувала той шматочок, а ввечері повернула. Наступного дня Вільгельм сказав Раї, що його фрау весь вечір плакала, що та не взяла хліб. Отак щодня з'являлися шкарпетки з навмисно розрізаними п'ятами, щоб дати можливість їй відпочити від важких робіт.

У свої 93 роки Раїса Олександрівна мріє знайти родину Вільгельма Данчика, щоб подякувати їм за свій порятунок.

Якось у таборі до Раї підійшла росіянка, «політична», бо була з червоною нашивкою, і віддала їй свою денну пайку хліба. Промовила: «Я все одно не виживу...»

А котроїсь ночі Раїсу розбудила жінка-в'язень і сказала: «Ти підеш зі мною!» Вони тихенько вийшли надвір, пішли за четвертий барак, лягли на землю і стали чекати. Через якийсь час підій-

заний з крематорієм. Раїса Олександрівна каже, що було невимовно страшно, коли він горів. Жахливий запах, який видав очі до сліз, через який безупинно кашляли і чхали. А далі - попіл у прозорих поліетиленових мішках, який треба було розвіювати над полями фермерів. Попіл з фрагментами коронки. Ніхто не бачив, як це відбувалося. Але Раїса Олександрівна знала правду від жінки Марії, яка не називала свого прізвища нікому. Марія в крематорії була...

Їх завели в кімнату. Усі роздяглися і склали свої речі на вішалки. Затим відкрили вентиль і потекла холодна вода. Марія здригнулася: «Ой, яка вода холодна!» Після цього охоронець висмикнув її з назовпу і запитав, як вона сюди потрапила. Роздягнувши її в підвал, там стояв телевізор і можна було побачити, що відбувалось в кімнаті далі. А туди пустили газ, і коли всі поснули, їх поїдсовували на платформу дерев'яними пристосуваннями. Ввімкнули механічний пристрій, платформа почала перевертатись, і люди потрапили в печі. Все робили швидко й чітко...

Скільки ж потрібно було вистраждати і запам'ятати людей, які робили добро в ім'я її життя! Шкарпетки Вільгельма Данчика з хлібом, окрасець від жінки без надії на життя і слова підтримки від багатьох інших, хто упродовж трьох з половиною років її перебування у таборі вселяв надію, прагнення жити. Усі вони їй говорили: «Ти виживеш, щоб розповісти».

можна забрати навіть у концтаборі, навіть під час сильних фізичних і психологічних страждань».

Від усіх волонтерів проекту зазначу, що німецький Фонд «Пам'ять, відповідальність, майбутнє», організовуючи такі проекти, дає змогу в ході відвідувань членів цільової групи почути живих свідків історії й усвідомити, що ми повинні вивчати і знати історію своїх людей, цінувати їх і допомагати їм у наш непростий час.

Волонтерка Катерина Місікова:

- Нещодавно з групою волонтерів на чолі з керівником проекту Людмилою Суковатою ми відвідали в'язня концтабору «Аушвіц» Раїсу Олександрівну Снігір. Ця хоробра та надзвичайно щира жінка поділилася з нами частинкою своєї душі. Вона розповіла нам історії зі свого перебування у концтаборі, які дуже важко було слухати. У її словах я відчула вдячність німецькому солдату, який допоміг їй вижити. Від історії про спалених дітей євреїв на очі навертались сльози. Раїса Олександрівна відчувала обов'язок донести іншим деталі важкого проміжку свого життя.

Я вдячна їй за ці розповіді. Я питаю себе: що було б, якби, не дай Бог, ми опинилися в таких же умовах, якби це сталося з нами? Страшно навіть уявляти себе в такій ситуації. Але знати правду про ті страшні події ми повинні. Знати те, про що не пишуть в книжках з історії, потрібно.

Волонтерка Інна Лисюк:
- Я вражена тим, що Раїса

Під час зустрічі з волонтерами проєкту.

ла машина з великим закритим кузовом і почала сильно розхитуватись. Раїса такі машини бачила в Мінську. Це були газові душогубки.

Жінка сказала їй, що ходить сюди не вперше, що Рая виживе і повинна про це розповісти людям. Через деякий час кузов піднявся, як на самоскиді, і звідти посипались отруєні діти віком приблизно до десяти років. Всі вони були гарненькі, багато хто дуже кучерявим. Це були діти єврейської національності. Дехто з діток був ще живим і намагався вилізти з ями, але німці ногами заштовхували їх назад. Те місце страти Раїса Олександрівна запам'ятала на все життя. Місце за четвертим баракком...

Інший її спогад пов'я-

Зустріч, яка залишила слід у серцях

Прощаючись з нами Раїса Олександрівна усіх тепло обняла, розцілувала і сказала: «Я такою ж була юною тоді, як ви зараз. Бережи вас Господь, дівчатка».

Урок, почерпнутий з нашого візиту, напевно якнайкраще характеризує цитата з книги «Сказати життю так!» Віктора Франкла, виданої ще в 1946 році: «Людина, незалежно від обставин, може залишатися людиною, у неї завжди є свобода вибору. Обставини не визначають людину, вона завжди має можливість знайти сенс життя, допомагати іншим і діяти. Внутрішню свободу не

пережитого зуміла лишитись настільки щирою й життєрадісною. Вона розповідала нам чому і як вона потрапила до концтабору, як там виживала і хто їй допомагав. Але найбільше мене вразило ставлення німців до людей єврейської національності. Виникло відчуття, що тих взагалі не вважали людьми. Діти ж не обирали собі національність, а як сильно через неї страждали. Їх убивали за їхнє походження! Вразила мене й розповідь про німця Вільгельма Данчика. Завдяки йому Раїса Олександрівна вижила і змогла розпочати нове життя.

Алла МІСІКОВА,
керівник волонтерської
групи проєкту
у Здолбунівській
ЗОШ I-III ст. № 5.